

Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարանի հիմնադրամ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Սաների մեջ ինքնուրույնության,
նախաձեռնողականության և ստեղծագործական
ունակությունների զարգացում

Կատարող՝ Թիվ 139 մսուր-մանկապարտեզ,
Դաստիարակ՝ Մելանյա Դանիելյան
Ղեկավար՝ Քնարիկ Ասմարյան

Բովանդակություն

Ներածություն	2
Գլուխ 1 Սաների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացում.....	5
Գլուխ 2 Հետազոտական աշխատանք՝ ուղղված մանկապարտեզի միջին խմբի սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների բացահայտմանը.....	12
2.1 Հետազոտության կազմակերպումը և օգտագործված մեթոդներ.....	12
2.2. Հետազոտության արդյունքների մշակում և գնահատում.....	13
Եզրակացություն	15
Գրականության ցանկ.....	16

Ներածություն

Կրթության նպատակի, որպես երեխայի կարողությունների զարգացման մասին ժամանակակից պատկերացումների համատեքստում, այսօր ակտիվ հետաքրքրություն կա նախադպրոցական կրթության համակարգում կրթության ժամանակակից մոտեցումների ուսումնասիրման հարցում:

Համաձայն Ն.Է. Տ.Ս Վերաքսիայի և Կոմարովայի, Մ. Ա Վասիլևայի երեխան դիդակտիկ խաղերի օգնությամբ ձևավորում է վերաբերմունք իր և ուրիշների նկատմամբ, սովորում է լինել նախաձեռնող և որոշումներ կայացնող, իր մտածողությունն ու երևակայությունը օգտագործող»:

Նախադպրոցական երեխայի կրթման և դաստիարակման համակարգի կենտրոնում են երեխայի անհատականության կարևորումը առանց կոնֆլիկտների և անվտանգ պայմաններ ապահովելու, սաների զարգացման և բնական ներուժի իրացման համար:

Մանկապարտեզի տարիքը ամենակարևոր շրջանն է երեխայի կայացման և զարգացման համար: Այդ տարիքում երեխան արդեն ունակ է ճանաչելու առարկաների նմանությունը և տարբերությունը՝ ելնելով նրանց առանձնահատկություններից:

Մանկապարտեզում անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի միջավայր, որտեղ կզարգանան երեխաների դեռևս նոր ձեռք բերած անձնային հատկանիշները՝ ինքնուրույնություն, ինչ-որ նոր բան սովորելու հակում, հետաքրքրասիրություն. որն էլ պետք է հիմք հանդիսանա երեխայի «ես»-ի հետագա ամրացմանն ու կայունացմանը: Այս տարիքից պետք է ակտիվորեն զարգացնել երեխայի ստեղծագործական ունակությունը, երևակայությունը, ուշադրությունն ու տրամաբանական մտածողությունը: Մանկապարտեզի տարիքում երեխաները հիմնականում ընկալում են զգայարանների միջոցով, ուստի կարելի կազմակերպել այնպիսի խաղեր, որոնք կլինեն տեսողական, զգայական, դիդակտիկ: Նախադպրոցական տարիքում նախաձեռնողականությունը կապված է հետաքրքրասիրության դրսևորման, հետաքրքրասեր մտքի, հնարամտության հետ: Նախաձեռնող երեխան առանձնանում է բովանդակալից հետաքրքրություններով: Նախաձեռնությունը դրսևորվում է բոլոր տեսակի գործունեության մեջ, բայց առավել հստակ՝ խաղում:

Մանկապարտեզի պրակտիկայում կիրառվում են ժամանակակից խաղային և ակտիվ ուսուցման մեթոդներ, որոնք զարգացնում են երեխայի կարողություններն ու հմտությունները:

Երեխայի խաղի մեջ խոր ստեղծագործական բովանդակություն կա: Խաղի մանկավարժական նշանակությունը ընդգծել և հետաքրքիր ու օգտակար մտքեր են արտահայտել Յա. Ա. Կոմենսկին, Ժ.-Ժ. Ռուսոն, Կ. Ուշինսկին, Ա. Մակարենկոն, Յա. Կորչակը և շատ ուրիշներ: Խաղի դաստիարակչական նշանակության ուսումնասիրությամբ զբաղվել են նաև հոգեբաններ, սոցիոլոգներ, փիլիսոփաներ, ազգագրագետներ, արվեստագետներ, որոնք հիանալի գիտեն երեխայի ներաշխարհը:

Այսպիսով, կարելի է նշել, որ որքան բարձր է նախաձեռնության զարգացման մակարդակը, այնքան ավելի բազմազան են խաղային գործունեությունը, և, հետևաբար, այնքան դինամիկ է անհատականության զարգացումը: Երեխաները հաճախ են լսում իրենց ծնողներից՝ «ձեռք մի տուր», «դեն գցիր», «մի գնա այնտեղ», «նստի՛ր այստեղ», «լռիր»: Նման պայմաններում երեխաների նախաձեռնությունը, ցավոք, չի զարգանում: Երեխայի նախաձեռնությունն առավել ակտիվորեն զարգանում է մանկապարտեզում՝ պարապմունքների ընթացքում: Այս տարիքում մանկապարտեզում երեխաների նախաձեռնողականությունը զարգացնելու համար կիրառվում են տարբեր խաղեր և ֆիզիկական վարժություններ: Կարևոր է, որ ծնողները համագործակցեն դաստիարակների հետ, որպեսզի արդյունավետ լինի այդ գործընթացը:

Մանկապարտեզի դաստիարակը պետք է կարողանա զարգացնել երեխաների ակտիվ հետաքրքրությունը, խթանի նրա նախաձեռնողականությունը՝ շրջապատող աշխարհի նկատմամբ նոր գիտելիքներ և հմտություններ ձեռք բերելու ցանկությունը իրագործելու համար: Դաստիարակը պետք է անընդհատ ընդլայնի սաներին տրվող առաջադրանքների շրջանակը՝ աստիճանաբար երեխաների համար առաջ քաշելով ավելի բարդ խնդիրներ, որոնք պահանջում են խելամտություն, ստեղծագործականություն, նոր մոտեցումների որոնում:

Այսպիսով՝ ինքնուրույնությունը, նախաձեռնողականությունը և ստեղծագործականությունը երեխայի անհատականության զարգացման կարևոր գործոնն են: Որքան կարգապահ ու ակտիվ է երեխան այնքան ավելի լավ, խորը բովանդակալից է տիրապետում վարքի կանոններին, և ավելի լավ է կարողանում դրսևորել իր ինքնուրույնությունը, բացահայտում իր միջի թաքնված ստեղծագործական ունակությունները և կարողությունները:

Աշխատանքի նպատակը

Ուսումնասիրել և ներկայացնել սաների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը դիդակտիկ խաղերի կիրառմամբ:

Հետազոտական աշխատանքի նպատակից բխող խնդիրներն են.

1. Բնութագրել մանկապարտեզ հաճախող սաների ինքնուրույնության, ստեղծագործականության և նախաձեռնողականության հմտությունները
2. Դիդակտիկ նյութերի, ուսումնական խաղերի օգնությամբ նպաստել սաների ինքնուրույնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը, իրենց գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողությանը:
3. Կատարել հետազոտական աշխատանք՝ սաների ինքնուրույնությունունը ,ստեղծագործականությունը,նախաձեռնողականությունը ստուգելու նպատակով :

Հետազոտական աշխատանքի արդիականությունը.

Թեման արդիական է , քանի որ միջավայրը, որտեղ երեխան անց է կացնում օրվա մեծ մասը, անընդհատ փոխվում է: Փոփոխվում է նաև երեխային առաջադրվող խնդիրները և դրանց լուծման եղանակները: Հետևաբար, դաստիարակը պետք է երեխային օգնի նա սովորել ինքնուրույն լուծել իր առջև դրված խնդիրները, տեսնել իր նպատակները, նախաձեռնել, ձևավորել, ստեղծել սոցիալական կապեր՝ օգտագործելով ժամանակակից դիդակտիկ տեխնոլոգիաները՝ զարգացնելու սաների ինքնուրույնությունը, նախաձեռնողականությունը , ստեղծագործական ունակությունը՝ տեսական գիտելիքները գործնական կարողությունների վերածելու համար:

Գլուխ 1 Սաների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացում:

Մանկապարտեզի սաներին ինքնուրույնությունը եղել և մնում է ներկայիս մանկավարժության ամենահրատապ խնդիրներից մեկը: Երեխայի կամային հատկանիշները նրա բնավորության հիմնական կողմն են, այդ իսկ պատճառով պետք է լուրջ ուշադրություն դարձնել նրա դաստիարակությանը: Ինքնուրույնությունը երեխայի հետագա գործունեության զարգացման համար անհրաժեշտ կամային կարևոր հատկանիշ է: [Լեջ101]:

Սաները մանկապարտեզում դաստիարակության և ուսուցման գործընթացում պետք է սովորեն ինքնուրույն նպատակներ և խնդիրներ դնել, լինեն նախաձեռնող իրենց գործունեության ընթացքում, ոչ միայն կարողանան առաջադրել խնդիրներ և վարկածներ, ենթադրություններ խնդրահարույց իրավիճակների լուծման տարբերակների վերաբերյալ, այլև գտնել դրանք լուծելու համար եղանակներ՝ հաղթահարելով տարաձայնությունները: Այս խնդիրների լուծման ճանապարհին բավականին մեծ է դաստիարակի դերը: Դաստիարակի գործունեությունը պետք ուղղված լինի երեխաների նախաձեռնողականության, ինքնուրույնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը անձակենտրոն փոխազդեցության միջոցով: Այն ապահովվում է երեխայի անհատականության զարգացումը ու ինքնազարգացումը՝ հիմնվելով անհատական հատկանիշների նույնականացման վրա: Դրանք դաստիարակը որոշում է համակարգված դիտարկումների միջոցով: Երեխայի անհատականությունը նա դնում է իր աշխատանքի առանցքում՝ ապահովելով նրա զարգացման հարմարավետ, հակամարտությունից զերծ և անվտանգ պայմանները՝ գիտակցելով իր բնական ներուժը: Դաստիարակի համար առաջնահերթ խնդիր է ներդաշնակ զարգացած անհատականության ձևավորումը: Մանկավարժը քաջ գիտակցում է, որ ինքնուրույնությունը երեխայի առաջատար որակներից մեկն է, որն արտահայտվում է որոշակի նպատակ դնելու, դրա իրականացմանը ինքնուրույն հասնելու ունակությամբ, սեփական գործունեության նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունք ցուցաբերելու և ոչ միայն գիտակցաբար, այլև ակտիվորեն գործելու ունակությամբ: [Լեջ106]:

Յուրաքանչյուր խմբում ինքնուրույն աշխատանքի անցկացումը ունի որոշակի առանձնահատկություններ:

Մանկավարժները հաճախ կիրառում են իրենց սաների ակտիվությունը խթանող հնարներ: Այդ հնարների կիրառմամբ նրանք սովորեցնում են աշակերտներին ինքնուրույն աշխատել, Բայց այն դեռ ինքնուրույն աշխատանք չէ: Ինքնուրույն աշխատանքի և ինքնուրույնության միջև գոյություն ունի սերտ կապ: Ինքնուրույն աշխատանքը մի կողմից արդեն ձեռքբերված ինքնուրույնության արտահայտումն է, մյուս կողմից՝ ինքնուրույնության զարգացմանը նպաստող միջոց: [3 էջ 181]

Այսպիսով՝ ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատ որակ: Ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը: Ինքնուրույնության բարձր մակարդակը մատնանշում է մարդու սեփական ուժերի հանդեպ վստահությունը, ինքնագիտակցության և հետևաբար, նաև հավակնությունների բավարար մակարդակի առկայությունը: Բայց նման որակը դատարկ տեղում չի ձևավորվում: Ազատությունը համարվում է ինքնուրույնության ձևավորման նախապայմանը: Որպեսզի երեխան ինքնուրույն ուսումնական գործունեություն ծավալի, նրան անհրաժեշտ է այդ հնարավորությունը տալ: Ինքնուրույնությունը կարող է ձևավորվել միմիայն համապատասխան գործունեության ընթացքում: Եթե երեխային սովորեցնում ենք պարտադրաբար, եթե նրան ուսումնական գործունեության ազատություն, սխալվելու և սեփական սխալների հիման վրա ճշմարիտ ճանապարհ դուրս գալու իրավունք չենք տալիս, երբեք նրանից ինքնուրույն մարդ չի ձևավորվի: Պարտադրանքը սպանում է մարդու մեջ աշխարհի հանդեպ ամեն մի հետքերը: Ինքնուրույն ուսումնական աշխատանքներ լավագույնս կարելի է իրականացնել ուսուցման գործընթացը մասնակիորեն հետազոտական գործընթացի վերածելով: Ինքնուրույն աշխատանքները, որ կատարում է սանը մանկապարտեզում կամ տանը, պետք է ունենան իրենց մեջ հետազոտական գործունեության տարրեր և այդօրինակ գործունեության չափաբաժինը կրթության յուրաքանչյուր հաջորդ աստիճանում համապատասխան չափով ավելանա: Մանկավարժները հաճախ առարկում են, թե երեխան պատրաստ չէ ինքնուրույնության և իրեն նվիրած ազատությունը կարող է չարաշահել՝ մատնվել անգործության: Այստեղ ճշմարտության մի աննշան բաժին կա: Բայց մանկապաշտեզի խնդիրն էլ հենց օգնելն է երեխային՝ գիտակցելու ազատության ու պատասխանատվության դիալեկտիկան: Անհերքելի ճշմարտություն է, որ ազատությունը սովորում են գնահատել ազատ ապրելու պայմաններում, մտածել, խնդիրներ հաղթահարել սովորում են դրանք լուծելով, ինքնուրույնության սովորում են նման գործունեություն իրականացնելով, ի

վերջո՝ մտածել սովորում են մտածելով, ստեղծագործական գործունեության մեջ ներգրավվելով: Հետևյալ կարողությունները բնորոշ են ինքնուրույն մտածողությանը

- Գլխավորը առանձնացնելը, Նկատելը նդհանուր օրինաչափությունը և կատարել ընդհանրացնող եզրահանգումներ,
- Տրամաբանորեն և հետևողական հիմնավորել իր գործողությունները և վերահսկել դրանք,
- Կիրառել գիտելիքները անձանոթ պայմաններում՝ երբեմն բարդացնելով՝ ստեղծագործաբար, ոչ ստանդարտ մոտեցմամբ

• Ստանալ արդյունքները՝ առանց օգնության դիմելու:

Տարբերակվում են սաների ինքնուրույնության 3 մակարդակ՝ կրտսեր, միջին, ավագ խմբերի համար [6, էջ 189]:

- 1-ին մակարդակ՝ պարզ վերարտադրողական ինքնուրույնություն: Այստեղ ինքնուրույն գործունեությունը հատկապես վառ դրսևորվում է վարժությունների կատարման ընթացքում, որոնք պահանջում են գ գիտելիքների պարզ վերարտադրություն, երբ սաները , իմանալով կանոնները, իրենց ձեռքի տակ ունենալով պատրաստի նմուշը, ինքնուրույն լուծում են առաջադրանքները:

- • 2-րդ մակարդակը անվանում են ընտրովի ինքնուրույնություն: Այստեղ ինքնուրույնությունը դրսևորվում է հետևյալ կերպ՝ սաները իրենց իմացածներից , դատողությունների օրինակներից, սահմանումներից կարողանում է ընտրել մեկը և կիրառել այն նոր առաջադրանքների ինքնուրույն կատարման գործընթացում:

- 3-րդ մակարդակը՝ մասնակի-որոնողական ինքնուրույնությունն է: Այստեղ երեխան առաջադրանքների կատարման ընթացքում կիրառում է այն կարողությունները, որոնք ձեռք է բերել այլ առարկաների և այլ թեմաների ուսուցման ընթացքում: Աշակերտը կարողանում է կատարել ինքնավերահսկում և ինքնագնահատում, ինքնուրույն պլանավորում և կազմակերպում է իր ինքնուրույն գործունեությունը: [5, էջ 100]:

Այսպիսով , սաների մեջ ինքնուրույնություն սերմանելով նպաստում ենք նրանց ստեղծագործական ունակությունների և տրամաբանական կարողությունների զարգացմանը :

Ստեղծագործական ընդունակությունները հարկավոր է զարգացնել երեխաների մոտ սկսած ամենավաղ տարիքից: Կան կարծիքներ, որ ստեղծագործականությունը անձի բնածին հատկությունն է, որոշ երեխաների մոտ այն առկա է, որոշ երեխաների մոտ՝

ոչ:Բազմաթիվ մանկավարժական և հոգեբանական հետազոտությունների արդյունքում պարզ է դարձել, որ բնածին կարող են լինել միայն ստեղծագործական հակումները: Այդ հակումները պետք է մշտապես զարգացնել, որպեսզի դրանք դառնան ստեղծագործական մոտեցումներ և ճկուն միտք: Այս խնդրի շուրջ տեղի ունեցած գրական ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ստեղծագործականության խնդիրը տարբեր կերպ է մեկնաբանվում տարբեր հեղինակների և մասնագետների կողմից: Օր **Ե, Տունիկը** մեկնաբանում է. «Ստեղծագործականությունը որպես անձի ընդունակություն, մշտապես գտնվում է զարգացման գործընթացում և կախված է բազմաթիվ ներքին և արտաքին պայմաններից: Նա առանձնացնում է ստեղծագործականության հետևյալ չափանիշները՝

- Սահուն միտք
- Ճկուն միտք
- Յուրօրինակ և օրիգինալ միտք
- Մշակված միտք

Ըստ **Ն. Լեյտեսի** ստեղծագործականությունը հզոր գործոն է հանդիսանում երեխայի զարգացման գործընթացում: Ստեղծագործականությունը կարելի է սահմանել այսպես՝ «Երեխայի ընդունակություն՝ ծնելու նոր գաղափարներ գործունեության այս կամ այն ոլորտում, որոնց շնորհիվ կիրականացվի առաջադրված խնդիրների էլ ավելի արդյունավետ լուծմանը»: Այս կարողունակությունը կարող է արտահայտվել երեխայի մտածողության, ընկալման, երևակայության, էմոցիաների, ինցպես նաև իր գործունեության արդյունքների մեջ [6, էջ 190]:

Այսպիսով, ստեղծագործականությունը երեխայի ներքին ակտիվությունն է, որը կապված է նրա հետաքրքրությունների, բնավորության, մտածողության առանձնահատկությունների հետ: Ստեղծագործականությունը զարգացնում է գեղագիտական ճաշակ, քննադատական, համեմատական, ճանաչողական կարողություններ, պատասխանատվության զգացում: Դրա համար այս կարողունակությունը պետք է ձևավորել մանկապարտեզի տարիքից: Ստեղծագործականությունը երեխային հնարավորություն է տալիս ստեղծել նորը, յուրահատուկը՝ հետագայում զարգացնելու նրա ունակությունները գիտության, տեխնիկայի, արվեստի ոլորտներում, նույնիսկ առօրյա կյանքում: Ստեղծագործական գործունեությանն անհրաժեշտ բաղադրիչն ու հիմքը ստեղծագործական երևակայությունն է: Դրա համար մանկապարտեզում պետք է մեծ

ուշադրություն դարձնել այս բազադրիչի բնականոն զարգացմանը: Այս կարողունակության զարգացմանը նպաստում են խաղային տեխնոլոգիաները: Այդ խաղերին բնորոշ առանձնահատկությունը կայանում է նրանում, որ խաղային խնդիր լուծելու համար երեխայից պահանջվում է հնարամտություն, ստեղծագործական մտածողություն, ինքնատիպություն, որոնք ոչ ստանդարտ են: Այս կարողունակությունը զարգացնելու համար դաստիարակը կարող է տանել տարաբնույթ աշխատանքներ` .

- Բացահայտել երեխայի ստեղծագործական ներուժը
- Ուղղորդել և ծանոթացնել երեխային աշխատանքի կազմակերպման ձևերին
- Խրախուսել, մոտիվացնել, գնահատել երեխային կատարած աշխատանքի համար
- Ընտրել ճիշտ մեթոդամանկավարժական մոտեցումներ
- Ապահովել բարոյահոգեբանական և բարեկամական կայուն մթնոլորտ: Մաներին պետք է տալ հնարավորություն ընկերների հետ համատեղ աշխատելու և ստեղծագործելու:

Այսպիսի աշխատանքների արդյունում պարապմունքը վերջիններիս համար դառնում է հրապուրիչ, հետաքրքիր, նրանք սիրով են մասնակցում դրանց , սովորում են, ունենալ սովորեցնում: Այս ամենի արդյունքում զարգանում է սովորել սովորելու կարողունակությունը: Մաները կկարողանան ճիշտ դրսևորել իրենց կյանքի տարբեր իրավիճակներում, կհասկանան իմացածի և չիմացածի սահմանները: Այս սկզբունքները նպաստում են ոչ միայն երեխայի ստեղծագործականության զարգացմանը, թույլ են տալիս նոր կյանք մտնող և կյանքը ճանաչող անհատին լիարժեք շփման մեջ մտնել շրջապատի հետ. ձեռք բերել կարողություններ, հմտություններ, հետաքրքրություններ և դրանք կիրառել հետագայում դպրոցում հասակակիցների և մեծահասկների հետ համատեղ շփման մեջ, այլև դրանք խթան են հանդիսանում սաների նախաձեռնողականության, ինքնուրույն աշխատելու համար: *[4 էջ 18]:*

Նախաձեռնողականությունը առավել ակտիվ ձևավորվում է նախադպրոցական տարիքում` սկսած երեք տարվա ճգնաժամից և «ես ինքս» երկույթի առաջացումից, ամենաբարենպաստ շրջանը 3-ից 5 տարեկանն է: Այս տարիքում երեխաների նախաձեռնողականությունը դրսևորվում է տարբեր խաղերի և ֆիզիկական վարժությունների միջոցով : Կարևոր է , որ դաստիարակը համագործակցի իր սաների հետ Նախադպրոցական տարիքի երեխաների նախաձեռնողականությունը բնական ձևով դրսևորվում է առարկաների օգնությամբ երեխաների փորձերի և բանավոր

հետազոտության տեսքով, այսինքն՝ չափահասին տրվող հարցեր ունչու՞, ինչու՞, ինչպե՞ս, որտեղից և այլն) կամ հոետորական, կարծես ինքն իրեն ուղղված:

Այսպիսով նախաձեռնողականությունը այն շարժիչ ուժն է, որը ամեն մի նոր միտք առաջ է մղում դեպի իրականություն: Նախաձեռնողականությունը կարողություն է իմանալու ինչպես հաղթահարել էմոցիաները, խոչընդոտները, և դրա հետևանքով առաջացած խնդիրները ցանկացած իրավիճակում: Մանկապարտեզի յուրաքանչյուր պարապմունքի ընթացքում կարևոր է դաստիարակի տրամադրվածությունը նախաձեռնողականությամբ օժտված սաների հանդեպ: Մանկավարժն ինքը պետք է խթան հանդիսանա աշակերտների նախաձեռնողականությունը ավելի բարձր մակարդակի հասցնելու գործում, ինչպես նաև այս հատկանիշը մյուս սաների մեջ զարգացնելու գործում: Երեխան ինքն է նախաձեռնում տվյալ պարապմունքի ժամին ինչպես իրականացնի իր մտածածը՝ թեմայի շրջանակներում: Նրա նախաձեռնած միտքը պետք է ընդունելի լինի ոչ միայն իր, այլ նաև ընկերների և դաստիարակի համար: Նախաձեռնողականության զարգացման վառ օրինակ է պաստառի պատրաստումը, ծեփոնով պատկերներ՝ դրոշ, կենդանիներ ծեփելը:

Երեխաների նախաձեռնողականությունը նպատակաուղղված գործունեություն է, որը նախաձեռնում է ինքը՝ երեխան՝ նպատակ ունենալով փոխել իր դիրքը հասարակության մեջ, բավարարել իր շահերն ու իրավունքները, լուծել սեփական խնդիրները, ինչպես նաև ինքնակատարելագործվել և զարգացնել: Այն դրսևորվում է երեխաների ազատ անկախ գործունեության մեջ՝ ըստ իրենց ընտրության և հետաքրքրությունների: Դաստիարակի դիրքորոշումը պետք է լինի հստակ՝ աջակցել և խրախուսել երեխայի նախաձեռնողականությունը հուզական հաղորդակցության մեջ ումիշտ արձագանքել երեխայի՝ ընկերական ուշադրություն, աջակցություն, ջերմություն ստանալու ցանկությանը: [Յէջ 181]:

Երեխաների նախաձեռնողականության հինգ ուղղություն կա՝

- Ստեղծագործական նախաձեռնողականություն,
- Նախաձեռնողականությունը որպես նպատակադրում և կամային ջանք
- Ճանաչողական նախաձեռնություն- հետաքրքրասիրություն,
- Հաղորդակցական նախաձեռնություն,
- Շարժողական նախաձեռնություն:

Ստեղծագործական նախաձեռնողականություն՝ պատմվածքի վրա հիմնված խաղի մեջ ներգրավվելը որպես երեխայի հիմնական ստեղծագործական գործունեություն, որտեղ զարգանում է երևակայությունը և երևակայական մտածողությունը:

Նախաձեռնությունը որպես նպատակադրում և կամային ջանք՝ տարբեր տեսակի արդյունավետ գործունեության մեջ ներգրավվածություն՝ նկարչություն, մոդելավորում ճանաչողական նախաձեռնություն–հետաքրքրասիրություն փորձերի մեջ ներգրավվածություն, պարզ ճանաչողական և հետազոտական գործունեություն, որտեղ զարգացած է տարածական-ժամանակային, պատճառահետևանքային և ընդհանուր հարաբերություններ հաստատելու ունակությունը: Անհրաժեշտ պայմանների ստեղծում երեխաների համար որոշումներ կայացնելու, արտահայտելու իրենց զգացմունքներն ու մտքերը

Հաղորդակցման նախաձեռնություն՝ երեխայի ներգրավվածությունը հասակակիցների հետ շփման մեջ, խոսքի հաղորդակցական գործառույթ: Շարժողական նախաձեռնություն՝ երեխայի շարժողական գործունեության տարբեր ձևերի դիտարկում: Ավագ, միջին և կրտսեր նախադպրոցական տարիքի երեխաների շարժիչ գործունեության մեջ ինքնուրույն ընտրության պայմանների ստեղծում: [Զեջ 106]:

Այսպիսով նախաձեռնողականության դրսևորմամբ է սկսում ձևավորվել պատասխանատվություն, և այստեղ շատ կարևոր է երեխայի հետ քննարկել նրա կատարած աշխատանքի արդյունքը և այն այլընտրանքային տարբերակները, որոնք դեռ կարելի էր դիտարկել:

Գլուխ 2 Հետազոտական աշխատանք՝ ուղղված մանկապարտեզի միջին խմբի սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների բացահայտմանը

2.1 Հետազոտության կազմակերպումը և օգտագործված մեթոդներ

Ուսումնասիրությունն իրականացվել է թիվ 139 մսուր-մանկապարտեզում թվով 30 սաների հետ՝ 16 տղա, 14 աղջիկ: Հետազոտության համար ընտրել ենք Տ.Ս. Կոմարովայի «Ամբողջացնել կիսաշրջանը մեթոդիկան:

Աշխատանքի նպատակն է սաների ինքնուրույնության, նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակությունների աստիճանը գնահատումը:

Աշխատանքը կատարելու համար երեխաներին տրամադրել ենք թերթիկներ, որոնց վրա գծագրված էր կիսաշրջաններ ուտրամագիծը 4,5 սմ): Երեխաներին առաջարկվում է լրացնել կիսաշրջանը և մտածել թե իրենց պատկերացումներով ինչ կարող է լինել յուրաքանչյուր շրջանի մեջ:

Առաջադրանքը կատարած երեխաների

արդյունքները գնահատվել են 3 բալանոց համակարգով

3 միավոր բարձր մակարդակ – տրվում է այն երեխաներին, ովքեր տալիս են ինքնատիպ բովանդակությամբ պատասխան՝ հիմնականում առանց կրկնության:

2 միավոր միջին մակարդակ – տրվում է այն երեխաներին, ովքեր տալիս են յուրօրինակ բովանդակությամբ պատասխան, սակայն երբեմն դրանք կրկնվում են ուօրինակ՝ ծաղիկ կամ սար) կամ առօրյայում շատ հաճախ հանդիպող առարկաներ ու գնդակ, արև և այլն):

1 միավոր ցածր մակարդակ – տրվում է նրանց, ովքեր չեն կարողացել տալ ստեղծագործ պատասխան: Բոլոր շրջանակներումնացել են կիսատ, աշխատանքը կատարվել է անփութ կերպով և չի ավարտվել:

2.2. Հետազոտության արդյունքների մշակում և գնահատում

Մաներին առաջադրված խաղային, գեղարվեստական-ստեղծագործական, տեսողական աշխատանքը դիտարկելուց հետո կատարեցինք առաջադրված աշխատանքի վերլուծություն , որը ներկայացրել ենք աղյուսակի ձևով:

Անուն Ազգանուն	Նախաձեռնողական գործուն.	Ստեղծագործ-գեղարվեստ. գործուն.	Խաղային գործուն.	Միջին ցուցանիշ
1 Ա. Անգելինա	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
2 Ա. Այոնա	Միջին	Միջին	Միջին	Միջին
3 Ա. Արիանա	Միջին	Բարձր	Բարձր	Բարձր
4 Ա. Ռոբերտ	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
5 Բ. Աննա	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
6 Գ. Աննան	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
7 Գ. Վիզեն	Միջին	Ցածր	Ցածր	Ցածր
8 Դ. Ալեն	Ցածր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
9 Զ. Կարինա	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
10 Ի. Նարեկ	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
11 Կ. Էսթեր	Միջին	Բարձր	Բարձր	Բարձր
12 Հ. Հրայրա	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
13 Հ. Արտաշես	Միջին	Ցածր	Ցածր	Ցածր
14 Հ. Էլինա	Ցածր	Ցածր	Ցածր	Ցածր
15 Ղ. Անգելին	Ցածր	Միջին	Միջին	Միջին
16 Մ. Արեգ	Միջին	Միջին	Միջին	Միջին
17 Մ. Սոֆյա	Միջին	Միջին	Միջին	Միջին
18 Մ. Արթուր	Միջին	Ցածր	Ցածր	Ցածր
19 Մ. Արեն	Ցածր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
20 Մ. Գևորգ	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
21 Ն. Մարիա	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր

22 Չ. Միլվի	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
23Չ Անրի	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
24Պ. Մոնիկա	Միջին	Միջին	Միջին	Միջին
25Ջ. Ալեքս	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
26Ս. Ամելի	Բարձր	Միջին	Միջին	Միջին
27 Ս. Մամվել	Բարձր	Ցածր	Ցածր	Ցածր
28Փ. Նարեկ	Ցածր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
29Վ. Նարե	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր
30 Ք Դավիթ	Բարձր	Բարձր	Բարձր	Բարձր

Հետազոտության արդյունքում պազ դարձավ, որ 30 սաներից 12-ը ունեին ինքնուրույնության , նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակության բարձր մակարդակ: Այս նախադպրոցականները ցույց տվեցին, որ կարող են պլանավորել խաղային առաջադրանքներ և իրականացնել դրանք առանց դաստիարակի օգնության: Սաներից 13-ը ունեին միջին մակարդակ : Այդ երեխաները թերանում էին աշխատանքը կատարելիս :Նրանք չգիտեին ինչպես պլանավորեն հետագա քայլերը: Սաներից 5 -ը ունեին ինքնուրույնության , նախաձեռնողականության և ստեղծագործական ունակության ցածր մակարդակ: նախընտրում են անհատական խաղեր. նախաձեռնողականություն չեն ցուցաբերում կոլեկտիվ խաղերի ընթացքում:

Եզրակացություն

Այսպիսով ինքնուրույնությունը, նախաձեռնողականությունն և ստեղծագործական ունակությունները հատկանիշներ են, որոնք պետք է անընդհատ զարգացնել մանկապարտեզի սաների մոտ: Մաների ինքնուրույնությունը զարգանում է աստիճանաբար՝ ցածր խմբից մինչև ավագ խումբ:

Դաստիարակի համար առաջնահերթ խնդիր է ներդաշնակ զարգացած անհատականության ձևավորումը: Մանկավարժը քաջ գիտակցում է, որ ինքնուրույնությունը երեխայի առաջատար որակներից մեկն է, որն արտահայտվում է որոշակի նպատակ դնելու, դրա իրականացմանը ինքնուրույն հասնելու ունակությամբ, սեփական գործունեության նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունք ցուցաբերելու և ոչ միայն գիտակցաբար, այլև ակտիվորեն գործելու ունակությամբ:

Այսպիսով՝ ուսումնասիրության արդյունքում հանգեցինք հետևյալ եզրակացությանը՝ Ինքնուրույնություն սերմանելով նպաստում ենք նրանց ստեղծագործական ունակությունների և տրամաբանական կարողությունների զարգացմանը: Ինքնուրույն աշխատանքը նպաստում է ինքնուրույնության ձևավորմանը՝ որպես անհատ որակ: Ինքնուրույն աշխատանքները զարգացնում են սովորողների տրամաբանությունը, ճանաչողությունն ու ակտիվությունը:

Ստեղծագործականությունը երեխայի ներքին ակտիվությունն է, որը կապված է նրա հետաքրքրությունների, բնավորության, մտածողության առանձնահատկությունների հետ: Ստեղծագործականությունը զարգացնում է գեղագիտական ճաշակ, քննադատական, համեմետական, ճանաչողական կարողություններ, պատասխանատվության զգացում:

Նախաձեռնողականությունը այն շարժիչ ուժն է, որը ամեն մի նոր միտք առաջ է մղում դեպի իրականություն: Նախաձեռնողականությունը կարողություն է իմանալու ինչպես հաղթահարել էմոցիաները, խոչընդոտները, և դրա հետևանքով առաջացած խնդիրները ցանկացած իրավիճակում: Մանկապարտեզի յուրաքանչյուր պարապմունքի ընթացքում կարևոր է դաստիարակի տրամադրվածությունը նախաձեռնողականությամբ օժտված սաների հանդեպ:

Այս բացահայտումների հիման վրա կարելի է նաև եզրակացնել , որ եթե երեխան օժտված է ինքնուրույնությամբ և ստեղծագործականությամբ, կարելի է ասել որ արդեն նաև նախաձեռնող է :

Գրականության ցանկ

1. Բ. Ֆ Ռայսկի «Մանկավարժության ներածություն» - 1977թ. էջ 101
2. Թ.Ա Կովալյով «Մանկավարժության ներածություն» - 1977թ. էջ 106
3. Ն. Ա Մորոկին «Մանկավարժության ներածություն» - 1977թ. էջ 181
4. Պ. Բ Էլկոնին «Մանկավարժական հոգեբանություն» - 1960թ. էջ 18
5. Ա. Գ Կովալյով «Անձի հոգեբանություն» - 1970թ. էջ 100
6. Ի.Վ. Օխուլկովա «Ինքնուրույնության ձևավորումը նախադպրոցական տարիքի երեխաների մեջ»- - 2013թ. .էջ 189-191.